

A Ko e ngaahi 'ulungaanga 'o e 'Otua.

- ❖ 'Oku 'omi 'e he Tohi Tapu 'a e 'imisi faitotonu, mahino, mo pau taha 'o e 'Otua. Ko e taha 'o e ngaahi founa 'oku ne faka'ata kitautolu ke tau 'ilo'i la 'oku fakafou ia 'i Hono ngaahi 'ulungaanga.
  - Māfimafi - Aoni (Senesi 17:1)
  - 'Ilo'i 'o e me'a kotoa pē (1 Sione 3:20)
  - 'Afio'i 'a e kaha'u (Isaia 46:10)
  - Ma'oni'oni (Saame 11:7)
  - 'Alo'ofa (Teutalonome 4:31)
  - Fa'a kataki mo fakafiemālie (Loma 15:5)
  - Foaki 'o e 'alo'ofa (Loma 3:24)
  - Fakamolemole'i 'a e Tokotaha (Saame 86:5)
  - Tu'i (Sāme 47:8)
  - Ta'engata (Senesi 21:33)'I he'ene tafa'aki, kuo feinga 'a Setane mei he kamata'anga ke mio'i 'a e 'ulungaanga 'o e 'Otua, 'o fakahaa'i ia ko ha 'Otua siokita, 'a ia 'oku ne kumi pe ki he'ene lelei pe 'a'ana (Senesi 3:4-5)

B Ko e 'ulungaanga 'o e 'Otua:

❖ 'Oku ma'oni'oni 'a e 'Otua.

- 'Oku fakahihiki'i la 'e he kau 'angelo 'oku tu'u 'i he tafa'aki 'o e 'Otua ko e "Ma'oni'oni, ma'oni'oni, ma'oni'oni" ('Isaia . 6:3; Fakaha 4:8). 'Oku fehokotaki 'aupito 'a e 'ulungaanga ko 'eni mo Hono 'ulungaanga 'o faka'aonga'i ia 'e 'Isaia ko e huafa totonu 'o e 'Otua: "'oku folofola 'a e Tokotaha Ma'oni'oni". ('Isaia 40:25; 57:15).
- 'Oku 'uhinga ki he hā ke hoko 'o mā'oni'oni? 'Oku 'uhinga ia ke fakatapui, vahe'i, ma'a. 'Oku tau ma'oni'oni 'i he taimi 'oku tau tafoki ai mei he kovi pea fai 'a e ngaue kuo fakafalala mai 'e he 'Otua kiate kitautolu (Nomipa 15:40; Lev . 11:44; 1 Pita 2:9).
- Ka 'oku anga - fēfē 'a e kaunga 'a e me'á ni ki he 'Otuá? 'Oku Ne mavahe kakato mei he kovi pea 'oku 'ikai ha'ane fekau'aki mo e angahala.
- 'Oku 'uhinga 'eni, koe'uhi 'oku Ma'oni'oni la, 'oku ma'oni'oni, haohaoa, pea tau'ataina mei he siokita. Koe'uhi 'oku Ma'oni'oni la, 'oku ma'oni'oni, haohaoa, pea tau'ataina mei he siokita 'a Hono mafimafi. 'Oku fonu kotoa Hono ngaahi 'ulungaanga 'i he ma'oni'oni mo e haohaoa.

❖ Ko e 'Otua ko e 'ofa.

- 'Oku 'ikai ngata pe 'i he 'ofa pe foaki 'e he 'Otua 'a e 'ofa (neongo 'oku Ne fai fakatou'osi), ka "ko e 'Otua ko e 'ofa" (1 Sione 4:8, 16). Hange ko e ma'oni'oni, ko e 'ofa ko ha kongā mahu'inga ia 'o e natula faka-'Otua.
  - (1) Na'a Ne fakatupu 'a e tangata mo e fefine 'i he 'ofa, pea "fekau'i" kinautolu ke nau fe'ofa'aki. (Senesi 2:24)
  - (2) 'I he taimi na'e faiangahala ai 'a 'Atama mo 'lvi 'i he 'ofa, na'a Ne kumi kiate kināua pea foaki kiate kināua 'a e 'amanaki lelei (Senesi 3:9, 15)
  - (3) Tu'unga 'i He'ene 'ofa, na'a Ne fai ai ha fuakava mo 'Epalahame pea tala'ofa mai ha ngaahi tapuaki ma'a e fa'ahinga kotoa 'o e tangata (Senesi 26:4)
  - (4) 'I he 'ofa, na'a ne foaki ai hono 'Alo -Sisu Kalaisi- ke pekia ma'a 'etau ngaahi angahala (Sione 3:16) 'E anga fefe ha'aku tali ki He'ene 'ofa (1 Sione 4:19)?

C Ko Hono 'ilo'i 'o e 'Otua:

❖ Ko e 'Otua na'e fakaha 'i he Fakatupu.

- 'Oku kamata 'a e Tohi Tapu 'aki 'ene lave ki he 'Otuá ko אֱלֹהִים (elohim). Neongo ko e liliu fakafo'ilea 'o e hingoa fakalakanga ko eni ko e "ngaahi 'otua," 'oku ngāue'aki ia ko ha fo'i lea 'e taha. Ko ha me'a hangē ko e " 'I he kamata'anga, na'e fakatupu 'e he ngaahi 'Otua 'a e langi mo mamani" (Sen. 1:1).
- 'Oku ne 'omai kiate kitautolu 'a e Fakatupu 'a ia, 'i he Folofola [Sisu Kalaisi], pea 'i he kau mai 'a e Laumalie, 'oku ne malohi ke ne 'omi 'a e me'a kotoa pe 'oku 'i ai (Sen. 1:1-3; Sn. 1:1-3).
- 'I he Senesi vahe 2, 'oku tānaki mai ai ha hingoa fakafo'ituitui ki he 'Otuá: יהוה (Yahweh). Ko 'eni 'oku 'ikai ke Ne pehē pē, "Tuku pē." 'Okú Ne 'ave 'a e tangatá 'o ne fakafuo ia 'aki Hono ongo nimá. 'Oku fakahā 'e he 'Otua mālohí la ko ha 'Otua fakafo'ituitui, 'oku faingofua ke fakao fiofi ki ai.
- 'Oku ne ala mai kiate kitautolu, 'oku ne lea mai kiate kitautolu, 'oku ne ako'i kitautolu, 'oku ne vahe'i mai 'etau ngaue... 'oku ne 'ofa 'iate kitautolu.

❖ Fakaha mai 'e he 'Otua 'ia Sisu ('Emanuela).

- Kapau 'e tou fia 'ilo'i pe'e feafea'i te 'Atua, pea tou 'ilo'i ia Sisu. Ko e 'Otua ia na'e hoko 'o tangata (Sione 1:14), 'a ia na'a ne fakahā ia 'aki 'ene 'ai 'a e natula fakaetangata koe'uhi ke tau lava 'o sio mo fanongo kiate ia (Sione 1:18; 14:9; 1 Sione 5:20).
- Na'e fakaha ia 'i he hingoa fakapalofita 'oku ne fakahaa'i 'a e taumu'a 'o 'ene mo'ui: Ko Emanuela, ko e 'Otua 'oku 'iate kitautolu. (Aisea 7:14; Mātiu 1:23). 'Oku 'omai ia 'e he kau 'evangeliō 'e toko faá kiate kitautolu 'i he ngaahi tafa'aki kehekehe.

- (1) Matiu: Mei he Siu ki he kau Siu. Ko e Misaia Ia 'oku ne fakahoko 'a e me'a na'e tala'ofa .
- (2) Ma'ake: Mei ha Siu ki he Senitaile. Mateuteu ma'u pē ke ngāue tokoni ki he ni'ihi kehé .
- (3) Luke: Mei ha Senitaile ki he Senitaile. Fakaetangata mo manava'ofa .
- (4) Sione: Mei he Siu ki he Siu mo e Senitaile. Ko e foaki 'o e mo'ui fakasino mo fakalaumalie .